

УДК 377.015.31

Титаренко В. П.

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

А Розкривається виховний потенціал технологічної освіти у сучасному суспільстві. Розглядаються категорії виховання особистості: патріотизм, естетичне виховання, трудове виховання, фізичне виховання. Зазначені основні напрями та завдання виховання студентської молоді у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

Ключові слова: виховання, технологічна освіта, трудове, естетичне, фізичне, екологічне виховання.

Кожен повинен відчувати себе сином Вітчизни, переживати особисте почуття гордості від того, що він спадкоємець її тисячолітньої слави й тисячолітніх духовних цінностей, творець її героїчного сьогодні.

В.О. Сухомлинський

Актуальність проблеми. Зміцнити і розвинути країну можуть лише громадяни, готові самовіддано захищати й розбудовувати її, які мають людську гідність, національну самосвідомість, мораль, знають усі права й обов'язки, сприяють встановленню миру і злагоди в суспільстві, додержуючись законів.

Різні напрями виховання завжди розглядалися як провідні і найскладніші в історії філософської та педагогічної думки. Видатний давньогрецький філософ Сократ (469–399 рр. до н. е.) найвищою добродією людини вважав мудрість і знання, а переконання вважав найдієвішим виховним засобом. Аристотель (384–322 рр. до н. е.) наголошував на необхідності всебічного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних учених, дослідників виховання у різних його аспектах можна зазначити праці П. Волошина [1], С. Горбенко [3], О. Жаровської [5], М. Пантюк [8], Ж. Стельмашук [9].

Корифей вітчизняної і світової педагогіки К. Ушинський (1824–1870), розробляючи вчення про народність виховання, відзначав, що кожен народ має свій особливий ідеал людини і вимагає від виховання відтворення цього ідеалу в окремих особистостях. Найвищим виявом моральних почуттів вважав патріотизм, тому виховання любові до Батьківщини посідає в його системі морального виховання провідне місце. Вчений вимагав виховувати у дитей свідому дисципліну.

Класик педагогічної науки і видатний педагог А. Макаренко (1888–1939) вважав, що вихованець не повинен відчувати себе об'єктом виховання, виховувати треба непомітно. Праця розглядалася ним як провідний засіб виховання, а дисципліна – невід'ємна властивість

свідомої особистості, моральна норма. Великого значення надавав він традиціям, святкам, розробив власну оригінальну систему моральних заохочень і покарань і здійснив її апробацію в умовах роботи з проблемними дітьми [7].

Визначний педагог, гуманіст В. Сухомлинський (1918–1970) до методологічних основ процесу виховання відносив визначальну роль моральних переконань у формуванні особистості. Вважав, що моральне виховання має бути пріоритетним напрямом у багатогранній діяльності педагогічного колективу навчального закладу. Коренем моральності, за Сухомлинським, є праця, без праці не можна чесно жити. Серцевиною морального виховання вважав формування у дитини людяності, гуманізму [10].

Отже, серед пріоритетних завдань української держави одним із найважливіших є виховання свідомого громадянина-патріота, професіонала.

Виклад основного матеріалу. Патріотизм як категорія виховання передбачає формування почуття любові до свого народу, Батьківщини. Велике значення має виховання поваги до батьків, свого роду, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього знання рідної мови. З патріотизмом поєднуються національна самосвідомість, володіння знанням моральних і культурних цінностей своєї країни; гордість за Батьківщину; знання її символів; історії народу, любов до неї; збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів.

Форми патріотичного виховання можуть бути різними: бесіди, усні журнали, круглі столи, прес-конференції, години запитань і відповідей, диспути, вікторини, аналіз конкретних ситуацій, робота лекторіїв, випуски газет, виставкова діяльність тощо.

Викладачі факультету технологій та дизайну, враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні на лекційних і лабораторно-практичних заняттях намагаються, щоб навчально-виховне середовище, у якому перебувають студенти, стало осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову державу,

забезпечувати її національну безпеку.

Студентами факультету активно організовується та поширюється інформація про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів, волонтерів (теперішні студенти різних факультетів) та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України. Нещодавно студенти I–IV курсів зібрали та передали учасникам цих подій лікувальні засоби.

Естетичне виховання як один із провідних напрямів процесу розвитку особистості людини є актуальною проблемою педагогічної науки.

Уперше термін «естетичне виховання» ввів у науковий обіг Ф. Шіллер – видатний німецький поет і драматург XVIII століття. В Україні одним із перших педагогів, який розробляв систему естетичного виховання, був П. Білецький-Носенко (1774–1856).

В. Сухомлинський одним із важливих завдань естетичного виховання вважав розвиток почуттів. Він неодноразово говорив про те, що естетичне виховання якраз і є формуванням світу людських почуттів. Педагог підкреслював значення творчості дітей на теми природи, а також місце дитячої праці у природі. Створена В. Сухомлинським «школа радості» – це основа народного досвіду виховання засобами краси природи [9].

Таким чином, естетичне виховання можна визначити цілеспрямованим і систематичним процесом формування естетичного ставлення людини до реальної дійсності, вміння адекватно сприймати, правильно розуміти й оцінювати красу в природі, мистецтві й суспільстві, а також розвиток особистості створювати прекрасне, перетворювати світ за законами краси.

Більшість учених філософів, педагогів визнають завданням естетичного виховання формування естетичної свідомості (естетичних знань, почуттів, потреб, ідеалів, смаків, естетичного досвіду) і залучення вихованців до естетичної діяльності.

Завдання екологічного виховання школярів полягають саме в тому, щоб прищепити кожній людині почуття любові до рідної природи, пробудити у неї глибоке занепокоєння зростанням техногенної загрози існуванню життя на Землі, залучити її до активної участі у природоохоронній діяльності.

Трудове виховання – це виховання за допомогою праці. Воно має своїм завданням підготовку людини до трудової діяльності. Трудове виховання є складовою частиною загального процесу виховання.

У сучасному українському педагогічному словникові трудове виховання визначається «як система виховних впливів, яка передбачає залучення дітей і юнацтва з метою їх загального розвитку до трудової діяльності» [5].

Нині в Україні відбувається переорієнтація ціннісних орієнтирів, перебудова суспільного виробництва, що відбивається у відповідних змінах на ринку праці. З огляду на це, виникла необхідність переорієнтації й оновлення сучасної системи трудового виховання учнів загальноосвітніх шкіл.

Більшість педагогів-практиків основним завданням трудового виховання вважають формування позитивного ставлення до праці, яке забезпечується певними рисами характеру. На думку Д. Тхоржевського «до таких рис характеру належить почуття колективізму, відповідальність за доручену справу, критична самооцінка, свідомо дисципліна тощо [2].

Суспільні зміни в Україні зумовили появу нового Державного стандарту освітньої галузі «Технології» [1]. Разом з іншими освітніми галузями вона спрямована на

реалізацію мети розумового і фізичного розвитку, морального й естетичного виховання учнів, формування їхнього світогляду в цілому. Це досягається завдяки особливостям змісту галузі, характерними ознаками якої є: 1) особистісна орієнтація, спрямована на формування та розвиток творчої ініціативи і креативного пошуку людини; 2) інтелектуальне наповнення всього змісту трудового навчання; 3) створення реальних умов для реалізації індивідуальних можливостей особистості кожного учня. Зокрема зазначається, що залучення учнів до участі у різних видах діяльності є ефективним засобом їх розумового розвитку; фізіологічно обґрунтовані норми фізичного навантаження у процесі практичної діяльності сприяють загальному розвитку організму, вдосконаленню координації рухів та інших сенсомоторних якостей особистості.

Окрім цього, систематична участь школярів у колективних трудових процесах створює основу для виховання таких важливих для сучасної людини якостей, як комунікативність, взаємодопомога, підприємливість тощо. Поеднання навчання з продуктивною працею забезпечує дієвість поглядів і переконань особистості.

Виховуючи в учнів позитивне ставлення до праці ми повинні враховувати вимоги сучасного виробництва до формування необхідних рис характеру сучасного працівника. А уроки трудового навчання, технологій повинні відігравати в цьому пріоритетну роль, оскільки мають великий виховний потенціал.

Отже, завдання трудового виховання полягає у підготовці молоді до майбутньої трудової виробничої й суспільно-корисної, навчальної й обслуговуючої діяльності, у професійному самовизначенні згідно з їхніми особистісними інтересами, потребами виробництва і ринку праці.

Видатний педагог А. Макаренко писав: «У всякому разі я впевнений, що праця, яка не має на увазі створення цінностей, не є позитивним елементом виховання» [3].

В. Сухомлинський відзначав: «Праця сама по собі для дітей цікавості не викликає... Інтерес до праці і почуття задоволення від праці, набуваються, розвиваються. Для дітей інтерес до праці повинен містити в свідомості те, що вони можуть впливати на природу...» [10].

Дієвим підґрунтям для національно-патріотичного виховання студентів факультету є процес формування у студентів практичного досвіду з виготовлення виробів, які відображають традиції, пов'язані з народною культурою українців, а саме виготовлення декоративно-ужиткових виробів, які колись і сьогодні були і є характерними для побуту українців. Це твори від дерев'яних виробів, оздоблених різьбленням, до ансамблю українського народного одягу, який містить у своєму оздобленні національно-патріотичну символіку.

На лабораторно-практичних заняттях із різних навчальних дисциплін, зокрема «Народні промисли України», «Декоративно-прикладна творчість», «Технологічний практикум», «Історія українського костюму» виготовляють художньо-естетичні вироби: таріли, хлібниці, мисники, ложки, рушники, скатертини, серветки, що передбачають створення художніх композицій, які відображають історію українського народу та звичаю сучасних захисників рідного краю.

Фізичне виховання розпочало тривалий шлях свого розвитку ще в первісному суспільстві. На історичному ґрунті переконуємося, що фізичне виховання виникло на основі трудової діяльності наших пращурів.

Висновок. Таким чином, фізичне виховання й здоровий спосіб життя становлять органічну частину загаль-

ного виховання, покликану забезпечувати піднесення фізичних, морально-вольових, розумових здібностей і професійно-прикладних навичок особистості. А тисячолітня історія розвитку людства переконливо доводить, що найкращою школою здорового життя є здорове життя сім'ї, суспільства й держави, де культура життя стає здоров'ям, життя – культурою, а культура – здоровим способом життя [6].

Основна мета виховної роботи – набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді національної свідомості, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури, працелюбності, соціальної активності, здорового способу життя.

Основними напрямками і завданнями виховання студентської молоді Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка проголошує:

1) у царині національно-патріотичного виховання:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю молоддю патріотичного досвіду, вміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності суспільства, органами влади, спроможності дотримуватись законів і захищати права людини, готовності брати на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- культивування кращих рис української ментальності
- працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;
- формування мовленнєвої культури.

2) трудове виховання:

- формування особистості, яка свідомо та творчо ставиться до праці в умовах ринкової економіки;

- формування почуття господаря та господарської відповідальності;

- розвиток умінь самостійно та ефективно працювати;

3) естетичне виховання:

- розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності;
- формування у молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях і кращих надбаннях світової культури;
- вироблення вмінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті;

4) фізичне виховання та утвердження здорового способу життя:

- виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя;
- формування знань і навичок фізичної культури в житті людини;
- забезпечення повноцінного фізичного розвитку студентів;
- фізичне, духовне та психічне загартування;
- формування потреби у безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань;
- створення умов для активного відпочинку студентів.

 Список використаних джерел

1. Волошин П.М. Виховання громадянськості молодших школярів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / П.М. Волошин. – Київ : Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України, 2010. – 25 с.
2. Гончаренко, С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Горбенко С.С. Розвиток ідей гуманістичного виховання учнів молодшого та підліткового віку засобами музики у творчій спадщині вітчизняних педагогів (XX – початок XXI століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : 13.00.07 / С.С. Горбенко. – Київ : Національна академія педагогічних наук України Інститут проблем виховання, 2016. – 40 с.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. №1392 (Електронний ресурс). – Режим доступу : [http://mon.gov.ua/content/post-derzh-stan-\(1\).pdf](http://mon.gov.ua/content/post-derzh-stan-(1).pdf)–1.
5. Жаровська О.П. Патріотичне виховання студентів в освітньо-виховному середовищі педагогічного університету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / О.П. Жаровська. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2015. – 23 с.
6. Загальноосвітня підготовка учнів у процесі трудового навчання : метод. посіб. / Тхоржевський Д. О., Дідах В. О., Сидоренко В. К. та ін.; за ред. Д. О. Тхоржевського. – Київ, 1998.
7. Макаренко, А. С. Сочинения: В 7 тт. / Макаренко А. С. –1958. – Т. 5. – С. 192.
8. Пантюк М.П. Підготовка майбутнього вчителя до виховної роботи у вітчизняній педагогіці ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : спец. 13.00.01 / М.П. Пантюк. – Дрогобич : ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – 42 с.
9. Стельмашук Ж.Г. Проблема виховання дисциплінованості учнів у вітчизняній школі в умовах роздільного навчання (1943-1954 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01 / Ж.Г. Стельмашук. – Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет, 2015. – 23 с.
10. Сухомлинский, В. О. О воспитании / В.О. Сухомлинский. – 1975. – С. 133.
11. Хомич, Л. Формування здорового способу життя студентської молоді / Л. Хомич // Формування здорового способу життя студентської молоді: реалії та перспективи : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер. – Полтава : ПДПУ, 2003. – С. 13.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу : 01.12.2016

Титаренко В. П. Воспитательный потенциал технологического образования.

А Раскрывается воспитательный потенциал технологического образования в современном обществе. Рассматриваются категории воспитания личности: патриотизм, эстетическое воспитание, трудовое воспитание, физическое воспитание. Указаны основные направления и задачи воспитания студенческой молодежи в Полтавском национальном педагогическом университете имени В. Г. Короленко.

Ключевые слова: воспитание, технологическое образование, трудовое, эстетическое, физическое, экологическое воспитание.

Tytarenko V. P. Educational potential of technological education.

S The educational potential of technological education in the modern society is shown. The categories of individual education: patriotism, aesthetic education, labour education, physical education is considered. The main directions and tasks of students' youth education at Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University are denoted.

Key words: education, technological education, labour, aesthetic, physical, ecological education.